

บทที่ 6

สรุปการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง "พัฒนาการของสถานีวิทยุเอเซียเสรี" นี้ เป็นการศึกษาวิจัยที่ทำให้ทราบถึงแนวทางพัฒนาการของสถานีวิทยุเอเซียเสรีตั้งแต่เริ่มก่อตั้งจนถึงปัจจุบัน

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ส่วน คือ

1. กำเนิดและพัฒนาการของสถานีวิทยุเอเซียเสรี
2. โครงสร้างและบทบาทหน้าที่หลักของสถานีวิทยุเอเซียเสรี
3. ปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดลักษณะการดำเนินงานและการนำเสนอเนื้อหาสารของสถานีวิทยุเอเซียเสรี

ผลของการศึกษาสรุปได้ดังนี้

สถานีวิทยุเอเซียเสรี (The Voice of Free Asia / V.F.A.) ถูกจัดตั้งขึ้นภายใต้ความตกลงระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลสหรัฐอเมริกาซึ่งในขณะนั้นกำลังเกิดความขัดแย้งของอุดมการณ์ทางการเมือง 2 ฝ่ายที่ได้ครอบคลุมไปทั่วทุกภูมิภาคของโลก ฝ่ายหนึ่งคือฝ่ายเสรีประชาธิปไตยซึ่งนำโดยประเทศสหรัฐอเมริกา และอีกฝ่ายหนึ่งคือฝ่ายลัทธิคอมมิวนิสต์ที่นำโดยประเทศสหภาพโซเวียต โดยเรียกเหตุการณ์ในครั้งนี้ว่า "สงครามเย็น" ฝ่ายเสรีประชาธิปไตยเกรงว่าฝ่ายตรงข้ามจะขยายอำนาจลัทธิคอมมิวนิสต์เข้าสู่ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะประเทศที่อยู่บริเวณแหลมอินโดจีน อันได้แก่ ลาว เวียดนามและกัมพูชา ทำให้สหรัฐอเมริกาดำเนินนโยบายที่จะสกัดกั้นและต่อต้านการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคนี้ ดังนั้นรัฐบาลสหรัฐอเมริกาจึงได้พยายามทุกวิถีทางที่จะยับยั้งการรุกรานจากฝ่ายคอมมิวนิสต์ ซึ่งมีวิธีการอย่างหนึ่งที่ใช้ร่วมอยู่ด้วยอย่างมีประสิทธิภาพ ก็คือ การใช้วิทยุกระจายเสียงระหว่าง

ประเทศเป็นสื่อกลางเพื่อต่อต้านการโฆษณาชวนเชื่อจากอีกฝ่ายหนึ่ง

สถานีวิทยุเอเซียเสรีเป็นสถานีวิทยุกระจายเสียงของกองวิทยุกระจายเสียง กรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ เป็นสถานีวิทยุที่กระจายเสียงด้วยคลื่นขนาดกลางด้วยระบบ เอ.เอ็ม (AM) ในความถี่ที่ 1,575 กิโลเฮิรท์ซ โดยมีกำลังส่งออกอากาศ 1,000 กิโลวัตต์ตั้งอยู่ที่ตำบลระโสม อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ส่วนสถานีรับการถ่ายทอดตั้งอยู่ที่ตำบลบ้านกลาง อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี สำหรับการถ่ายทอดรายการของสถานีวิทยุเอเซียเสรีนั้นกระทำโดยการกระจายเสียงจากกองวิทยุกระจายเสียง (วังสราญรมย์) ไปยังสถานีรับการถ่ายทอดที่จังหวัดปทุมธานี แล้วส่งต่อไปยังสถานีส่ง 1,000 กิโลวัตต์ ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาอีกทอดหนึ่ง โดยมีเป้าหมายถ่ายทอดเสียงครอบคลุมพื้นที่บริเวณประเทศในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์และประเทศในแหลมอินโดจีน ตลอดจนประเทศเพื่อนบ้านของไทยทั้งหมด และมีวัตถุประสงค์ในตอนแรกเริ่มคือเพื่อป้องกันภัยคุกคามของลัทธิคอมมิวนิสต์กับเผยแพร่ความดีงามของระบอบประชาธิปไตย ต่อมาเมื่อสถานการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศและนโยบายต่างประเทศของไทยได้เปลี่ยนแปลงไป ทำให้วัตถุประสงค์ของสถานีวิทยุเอเซียเสรีเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย โดยมีวัตถุประสงค์ในปัจจุบันอยู่ 4 ประการคือ

1. เผยแพร่กิจกรรมด้านการต่างประเทศของไทย ภาพลักษณ์ที่ถูกต้อง รวมทั้งข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยให้ผู้ฟังได้ทราบอย่างถูกต้องและรวดเร็ว
2. เสริมสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนชาวไทยและชาวต่างประเทศ
3. เผยแพร่กิจกรรมของราชสำนักและของรัฐบาลไทย ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมไทย
4. เสนอข่าวต่างประเทศโดยเน้นหนักในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ และเหตุการณ์ที่สำคัญของโลก อันอาจมีผลกระทบต่อผลประโยชน์และความมั่นคงทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมต่อประเทศไทย

โครงสร้างของสถานีวิทยเอเซียเสรีในปัจจุบันประกอบด้วย 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายบริหาร และธุรการ ฝ่ายวิชาการ และฝ่ายผลิตรายการ โดยมีเนื้อหารายการส่วนใหญ่ที่ทางสถานีได้นำเสนอ นั้นจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และเนื้อหาเกี่ยวกับเศรษฐกิจและการเมืองระหว่างประเทศเป็นอันดับรองลงมา ซึ่งมีความเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตที่เน้นเนื้อหาประเภทการเมืองระหว่างประเทศแต่เพียงอย่างเดียว จากเนื้อหาที่นำเสนอเหล่านี้ทำให้สะท้อนถึงบทบาทหน้าที่ของสถานีที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตที่มีแต่เพียงบทบาทของการให้ข้อมูลข่าวสาร การชักจูงโน้มน้าวใจและการสร้างภาพพจน์ ปัจจุบันก็ยังคงเน้นการให้ข้อมูลข่าวสารและการชักจูงโน้มน้าวใจ แต่ด้วยพัฒนาการของสถานีทำให้เพิ่มบทบาทหน้าที่สำคัญอีก 7 ประการคือ การให้ความรู้ ความบันเทิง การเป็นทูตสาธารณะโดยเป็นเครื่องมือของนโยบายด้านการต่างประเทศของรัฐบาลไทย การเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การเป็นตัวแทนของรัฐบาลไทยในการดูแลทุกข์สุขและคอยให้ความช่วยเหลือคนไทยที่อยู่ต่างประเทศโดยเสนอผ่านรายการเพื่อแรงงานไทยในต่างแดน รวมทั้งบทบาทในการประสานสัมพันธ์ระหว่างคนไทยในต่างแดนกับญาติพี่น้องที่อยู่ในเมืองไทย และสุดท้ายคือบทบาทของการให้ความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศ (UNTAC) โดยการจัดสรรเวลาออกอากาศและให้ใช้คลื่นความถี่เดียวกันกับสถานีวิทยเอเซียเสรี

ปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดลักษณะการดำเนินงานและการนำเสนอเนื้อหารายการของสถานีมีอยู่ 4 ประการคือ

1. ระบบการดำเนินงานขององค์กรที่มีลักษณะ เป็นหน่วยงานของทางราชการ
2. การเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศ
3. นโยบายด้านต่างประเทศของรัฐบาลไทย
4. กลุ่มผู้ฟังเป้าหมายของสถานีวิทยเอเซียเสรี

โดยกล่าวสรุปได้ว่า พัฒนาการของสถานีวิทยเอเซียเสรีนั้นได้ดำเนินไปตามแนวทางของนโยบายด้านต่างประเทศของรัฐบาลไทยเป็นสำคัญอันมีความสอดคล้องต่อการกำเนิด โครงสร้าง บทบาทหน้าที่และปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดลักษณะดำเนินงานและการนำเสนอเนื้อหาสาร

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ของสถานีวิทยุเอเซียเสรี

ข้อจำกัดของการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาดัง "พัฒนาการของสถานีวิทยุเอเซียเสรี" ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงด้านเวลาโดยตรง โดยเฉพาะที่เป็นเรื่องราวในอดีต ทำให้งานวิจัยมีข้อจำกัดบางประการ กล่าวคือ เนื่องจากเป็นการศึกษาช่วงเวลาที่ยาวนานเกินไป ทำให้ไม่สามารถหาข้อมูลประเภทรายการวิทยุในอดีตตั้งแต่เริ่มก่อตั้งได้ ทั้งนี้เพราะหน่วยงานไม่มีระบบการจัดเก็บข้อมูลที่จะสะดวกในการค้นหา และข้อมูลบางส่วนก็มิได้เก็บเอาไว้แล้วจึงทำให้ไม่สามารถศึกษาเนื้อหารายการได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ในการวิจัยได้มุ่งศึกษาแต่เพียงสถานีวิทยุเอเซียเสรี อันมีฐานะเป็นผู้ส่งสารในกระบวนการสื่อสารมวลชนเท่านั้น โดยมีได้ทำการศึกษาดังผู้รับสารหรือผู้รับฟังรายการของสถานีแต่อย่างใด

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาถึงพัฒนาการของสถานีวิทยุเอเซียเสรีพบว่าแนวทางการพัฒนาการที่เกิดขึ้นกับสถานีนั้นขึ้นอยู่กับนโยบายต่างประเทศของรัฐบาลไทยเป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องต่อวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งของสถานีวิทยุกระจายเสียงระหว่างประเทศโดยเฉพาะที่เป็นของทางราชการ สำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ควรศึกษาดัง "วิทยุกระจายเสียงระหว่างประเทศ" ของสถานีอื่น ๆ ที่ให้บริการด้วยภาคภาษาต่างประเทศทั้งที่เป็นของต่างประเทศ เช่น สถานีวิทยุ VOA ของสหรัฐอเมริกา, BBC ของอังกฤษ, RFI ของฝรั่งเศส หรือของประเทศไทยที่กระจายเสียงด้วยคลื่นสั้น แล้วอาจนำมาเปรียบเทียบกัน

2. นอกจากจะศึกษาสื่อมวลชนประเภทวิทยุกระจายเสียงระหว่างประเทศแล้วน่าจะศึกษาดังสื่อมวลชนประเภทอื่นที่สามารถสื่อสารระหว่างประเทศได้ ดังเช่น โทรทัศน์ข้ามชาติ

ด้วยการส่งสัญญาณระบบดาวเทียม เป็นต้น

3. งานวิจัยส่วนใหญ่ที่เกี่ยวกับสื่อประเภทวิทยุกระจายเสียงนั้น มักจะเป็นการส่งกระจายเสียงด้วยระบบเอฟ เอ็ม ผู้วิจัยเห็นว่า ควรจะศึกษาเนื้อหาและรูปแบบรายการของวิทยุกระจายเสียงภาคเอ เอ็ม บ้าง เพื่อจะได้เห็นถึงความแตกต่างของเนื้อหาและวิธีการนำเสนอรายการของภาคเอ เอ็ม ในอันที่จะสะท้อนถึงบทบาทหน้าที่ของสถานี และความคิด ความเชื่อ ความรู้สึก วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้รับสารกลุ่มนี้บ้าง

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย